

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Jaarbericht 2018

Den Haag, maart 2019

Raad ↙
Volksgezondheid
& Samenleving

De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) is een onafhankelijk strategisch adviesorgaan. De RVS heeft tot taak de regering en de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal te adviseren over hoofdlijnen van de beide beleidsterreinen.

Samenstelling Raad

Voorzitter: Pauline Meurs

Leden: Daan Dohmen, Pieter Hilhorst, Jan Kremer, Bas Leerink, Liesbeth Noordegraaf-Eelens, Jeanette Pols, Greet Prins en Loek Winter (tot 6 december 2018).

Directeur/algemeen secretaris: Cathalijne Dortmans (tot 31 mei 2018), Oebele Tolsma (per 18 juni 2018).

Adjunct algemeen secretaris: Marieke ten Have

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving

Parnassusplein 5

Postbus 19404

2500 CK Den Haag

T +31 (0)70 340 5060

mail@raadrvs.nl

www.raadrvs.nl

Twitter: @raadRVS

© Raad voor Volksgezondheid en Samenleving,
Den Haag, 2019

Niets in deze uitgave mag worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, opgeslagen in een dataverwerkend systeem of uitgezonden in enige vorm door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder toestemming van de RVS.

Inhoud

Voorwoord	4
1. Adviezen en andere producten in 2018	6
2. Voorbereide adviezen en andere producten die in 2019 verschijnen	9
3. Signalementen en activiteiten CEG	11

Voorwoord

Soms lijkt het op hollen of stilstaan! Was 2017 een jaar waarin de RVS een zeer groot aantal adviezen naar buiten heeft gebracht, 2018 is vooral een jaar geweest van doordenken en in gesprek blijven over uitgebrachte adviezen en aanstaande adviezen. 2018 hebben we gebruikt om verder te investeren in de relaties met overheid, werkveld en politiek: veel ontmoetingen en expertbijeenkomsten om onze kennis aan te scherpen en aan te vullen en de impact van onze adviezen verder vorm te geven. Een aantal van onze adviezen uit 2017 kan zich blijven verheugen in een steeds terugkerende belangstelling. Dat geldt in het bijzonder voor het advies over nieuwe geneesmiddelen en het advies over de voors en tegens van 'evidence based practice'. Het pleidooi van de raad om werk te maken van magistrale bereiding door de apotheker is opgepakt en zorgt ook nu nog voor veel debat, maar ook voor concrete initiatieven van apothekers. We hebben op tal van congressen en bijeenkomsten veel en vaak gesproken over de relatie tussen kwaliteit en evidence based practice. Ook het essay over burn-out klachten bij jongeren - als vervolg op het advies over medicalisering van maatschappelijke vraagstukken - is goed opgepakt en heeft de nodige publiciteit gegenereerd. Over de thema's van onze Zorgagenda blijven we in gesprek met het veld en het is goed om te zien dat deze worden herkend en ook verder uitgewerkt. Het door de Tweede Kamer gevraagde advies over leeftijdsgrenzen is in juni aangeboden aan minister De Jonge. Daarbij heeft een aantal jongeren uit eigen ervaring verteld hoe slecht de harde grens van 18 jaar kan uitpakken. Helaas heeft het advies nog niet geleid tot de door ons gewenste bandbreedte 16-23 jaar, maar in het Actieprogramma Jeugd wordt de noodzaak om flexibel om te gaan met deze grenzen, onderstreept. Een vervolg naar aanleiding van dit advies verschijnt naar verwachting in het najaar van 2019.

In 2018 heeft de RVS samen met de Nederlandse Sportraad en de Onderwijsraad een advies uitgebracht over bewegen op school en dit advies aangeboden aan premier Rutte. De boodschap kon op zijn instemming rekenen: elke dag twee keer een half uur bewegen op school. Instemming is één, het dan ook doen kan op veel minder steun rekenen helaas. We zullen blijven hameren op het feit dat gezondheid en de bevordering daarvan een verantwoordelijkheid is van veel sectoren. Deze boodschap hebben we ook duidelijk verwoord bij de start van de Community of Practice van WHO CARES. In samenwerking met de Rijksbouwmeester wordt gewerkt aan ontwerpen om wonen en zorg voor ouderen te combineren en daarbij gebruik te maken van de expertise van, onder meer, planologen, architecten, ontwerpers en zorgprofessionals.

Verder hebben wij onze aandacht gericht op de adviezen die in 2019 zullen uitkomen. U vindt ze aangekondigd in dit jaarbericht.

Net zoals in 2016 en 2017 hebben we het jaar afgesloten met een bijzondere publicatie voor al onze relaties en gesprekspartners om ze te bedanken voor hun steun aan het werk van de Raad. Het thema dit jaar was 'Goed leven'.

In 2018 is de interne reorganisatie afgerond onder leiding van interim-directeur Oebele Tolsma. Hij heeft het stokje overgenomen van Cathalijne Dortmans die slechts een korte periode als directeur van de RVS actief is geweest en begin mei is vertrokken om een wethouderspost te vervullen. In het najaar van 2018 is de werving van een nieuwe directeur

gestart en goed afgerond met de benoeming van Stannie Driessen. Zij is per 1 februari 2019 gestart als directeur/algemeen secretaris van de RVS.

De personele samenstelling van de Raad heeft ook wijzigingen ondergaan: Loek Winter is op eigen verzoek teruggetreden. Voorts heb ik mijn vertrek aangekondigd na het einde van mijn eerste termijn. Mede op verzoek van minister De Jonge blijf ik nog enkele maanden aan in 2019, in afwachting van de komst van de nieuwe voorzitter.

2018 was een jaar van investeren, relaties bestendigen en werken aan de impact van de adviezen. Ondanks de onzekerheid van de reorganisatie en het vertrek van collega's is volop ingezet op het voorbereiden en uitdragen van adviezen. Alle adviseurs, ondersteuners en raadsleden hebben hieraan bijgedragen. We hebben hard gewerkt en ook veel plezier beleefd en gemerkt dat de waardering voor het werk van de Raad zichtbaar wordt. Dat is goed nieuws en daagt uit om de ingezette lijn in 2019 voort te zetten, maar ook om te blijven vernieuwen.

Pauline Meurs

Voorzitter RVS

1. Adviezen en andere producten in 2018

In dit hoofdstuk vindt u een chronologisch overzicht van de adviezen, briefadviezen, essays, bijeenkomsten en andere activiteiten van de RVS in 2018.

De toekomst van zorginkoop

Bijeenkomst

Op 8 februari organiseerde de RVS een bijeenkomst als follow-up van zijn advies *Zorgrelatie centraal. Partnerschap leidend voor de zorginkoop*. Tijdens deze bijeenkomst is de RVS in gesprek gegaan met verschillende betrokkenen en deskundigen over hoe zorginkoop verbeterd kan worden. [<lees meer>](#)

Gezien en gehoord

Essay

Dagelijkse ervaringen moeten worden meegenomen bij het tot stand komen van beleid. Dit zegt de RVS op basis van een intensieve dialoog met de samenleving, in het kader van [De Zorgagenda voor een gezonde samenleving](#). Ruim 17.000 betrokkenen deelden hun ideeën over wat er goed gaat en wat er nog beter kan in de zorg en hulp in Nederland. Op 8 februari presenteerde de RVS zijn visie in het essay *Gezien en gehoord* aan staatssecretaris Blokhuis, minister De Jonge en minister Bruins. [<lees meer>](#)

De RVS benoemt - op basis van alle gedeelde ervaringen - drie principes om de komende jaren nieuwe plannen of maatregelen te toetsen. Het betreft: eenvoud, grenzenwerk en leren. [<lees meer>](#)

Sport en bewegen

Bijeenkomst

Ter voorbereiding op het advies *Plezier in bewegen* organiseerden de Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad en de RVS een dialoog over dit onderwerp. Een groep van ruim tachtig leraren, schoolleiders, vertegenwoordigers van sectorraden, beleidsmedewerkers en andere betrokkenen nam deel aan de dialoog bij openbare basisschool de Springbok in Den Haag. Centrale vragen waren: Hoe kunnen scholen hun leerlingen stimuleren tot sporten of bewegen? Welke sport- en beweegactiviteiten worden er nu al georganiseerd, met welke instanties vindt samenwerking plaats, en wat zijn knelpunten en succesfactoren? [<lees meer>](#)

WHO CARES

Briefadvies

Vanaf 8 maart was in het ministerie van BZK de reizende tentoonstelling WHO CARES te zien. De RVS was één van de initiatiefnemers, naast de Rijksbouwmeester en de Stichting Humanitas. De tentoonstelling gaf een overzicht van de in 2017 georganiseerde ontwerpprijsvraag WHO CARES, die ging over nieuwe vormen van wonen, zorg en ondersteuning.

In een briefadvies, op dezelfde dag gestuurd aan de ministers van BZK en VWS, schetsen de initiatiefnemers ervaringen, observaties en inzichten opgedaan tijdens de prijsvraag. Daarnaast doen zij aanbevelingen voor het vervolg. [<lees meer>](#)

Leeftijdsgrenzen - Betere kansen voor kwetsbare jongeren

Advies

In dit advies pleit de RVS onder meer voor een verhoging van de grens van de jeugdhulpplicht op de korte termijn van 18 naar 21 jaar, in sommige gevallen zelfs naar 23 jaar - met als doel een bandbreedte te creëren waarbinnen meer ruimte voor maatwerk bestaat. Verder adviseert de Raad: laat jongeren vanaf hun 16e aanspraak maken op voorzieningen buiten de Jeugdwet, zoals de Wmo of de Zvw. Zet jeugdhulp in het teken van het behalen van 'levensdoelen' en sluit meer aan bij de belevingswereld van jongeren. De RVS geeft in dit advies verder een overzicht van de leeftijdsgrenzen in de Nederlandse wetgeving en een afwegingskader dat gebruikt kan worden bij het instellen of bediscussiëren van leeftijdsgrenzen. [<lees meer>](#)

De toekomst van evidence-based medicine (EBM)

Conferentie

Het RVS-advies *Zonder Context geen bewijs. Over de illusie van evidence-based medicine in de zorg* (juni 2017) vormde voor de KNAW de aanleiding om het initiatief te nemen voor het symposium 'De toekomst van evidence-based medicine' (EBM) op 5 juni 2018. Het programma is samen met de RVS en ZonMw tot stand gekomen. [<lees meer>](#)

Over bezorgd - Maatschappelijke verwachtingen en mentale druk bij jongvolwassenen

Essay

Niet alleen de jongvolwassenen zelf, ook beleidsmakers, werkgevers en onderwijsinstellingen hebben een rol om knelpunten door mentale druk onder jongvolwassenen te voorkomen. De RVS pleit in dit essay voor een maatschappelijke aanpak, door onder andere meer aandacht voor persoonsvorming en 'arbeidsmarktkunde' in het onderwijs en betere begeleiding bij het maken van studie- en beroepskeuzes. [<lees meer>](#)

Plezier in bewegen

Advies

De Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad en de RVS adviseren leerlingen in het primair, voortgezet en middelbaarberoepsonderwijs twee keer per dag matig intensief te laten bewegen. Sporten en bewegen is volgens de raden belangrijk en hoort een vanzelfsprekend onderdeel te zijn van het onderwijs. De drie raden hebben het advies op 10 september aangeboden aan premier Rutte. Hoewel er al een aantal goede voorbeelden is, bieden veel scholen sport en bewegen nog te beperkt aan. Het vanzelfsprekend maken van bewegen op scholen - ook buiten de gymles - is daarom nodig. [<lees meer>](#)

Zorgen aan de poort

Conferentie

De jaarlijkse 10/10-conferentie van de RVS stond in 2018 in het teken van vragen over toegang tot zorg en ondersteuning. De RVS bereidt daarover een advies voor, dat in 2019 verschijnt. Cliënten, patiënten, mantelzorgers, vrijwilligers en hulpverleners signaleren dat mensen nog te vaak verdwalen in de complexiteit van het aanbod aan voorzieningen. En dus vraagt de RVS zich samen met hen af: kan het eenvoudiger? Kan het toegankelijker? Wat betekent dat voor het organiseren van toegang? Deze vragen stelt de Raad in het volle besef dat het soms ook nodig is om toegang te begrenzen. De RVS pleit ervoor om in de organisatie van toegang een betere balans te vinden tussen de logica van het systeem en de ervaringen van mensen. [<lees meer>](#)

Goed leven

Bundel

Met de bundel *Goed leven* wil de RVS laten zien dat goed leven zeer divers is. En dat het niet vanzelfsprekend is en zeker ook niet gemakkelijk. Voor sommigen is goed leven een hele klus. De bundel is een bloemlezing van beschouwingen, voorbeelden, interviews, reportages, testimonials, foto's en tekeningen. Pauline Meurs bood op 18 december het eerste exemplaar aan aan staatssecretaris Paul Blokhuis. [<lees meer>](#)

2. Adviezen en andere producten die in 2019 verschijnen

Waarde(n)volle zorgtechnologie

Kunstmatische intelligentie, AI, doet zijn intrede in de zorg. De RVS is van mening dat AI de zorg veel te bieden heeft. Het kan zowel de kwaliteit, de toegankelijkheid en de pluriformiteit als de betaalbaarheid en solidariteit van de zorg doen toenemen. Niettemin zijn er ook risico's. AI is niet waardenvrij en kan deze publieke belangen ondermijnen. De RVS brengt mogelijke effecten van AI in de zorg in kaart, zonder volledig te willen en kunnen zijn. Of de gesignaleerde effecten metterdaad zullen optreden en wanneer, is niet op voorhand te zeggen. De Raad stelt daarom een tweesporenbenadering voor: een spoor voor de lange(re) termijn en een spoor om morgen mee te beginnen. Dit advies is op 5 februari 2019 verschenen. [<lees meer>](#)

Toegang tot hulp en zorg

Zorg of ondersteuning krijg je in Nederland niet zomaar. Praktische, financiële, administratieve en mentale drempels kunnen een rol spelen. Al deze drempels zijn er met een reden, maar pakken soms verkeerd uit. Mensen vinden dan niet de juiste ingang tot de zorg of ondersteuning die ze nodig hebben. In dit adviestraject wil de Raad een alternatieve kijk op toegang tot zorg en ondersteuning ontwikkelen, waarbij het perspectief van de burger die om hulp vraagt, centraal staat. Dit in het volle besef dat het soms nodig is om toegang te begrenzen. Geplande publicatie: zomer 2019. [<lees meer>](#)

Anders verantwoorden

Het gesprek tussen de patiënt en de zorgprofessional staat in toenemende mate in het teken van verantwoording achteraf. Vanuit de sector zijn er al initiatieven ontstaan om de administratieve lasten in de zorg aan te pakken. VWS heeft een actieplan opgesteld om de overbodige bureaucratie aan te pakken. Hoewel deze initiatieven om regeldruk te verminderen op groot enthousiasme kunnen rekenen, denkt de RVS dat minder verantwoorden alléén niet voldoende is, maar ook ánders verantwoorden nodig is. In dit advies staat de vraag centraal hoe verantwoorden in de zorg anders kan, zodat het niet alleen als last wordt ervaren, maar ook bijdraagt aan het verbeteren van zorg. Geplande publicatie: voorjaar 2019. [<lees meer>](#)

Beroepenregulering in de zorg

Minister Bruins, Medische zorg en Sport, heeft de RVS gevraagd hem te adviseren over de toekomstbestendigheid van de Wet BIG. Er zijn vragen over de houdbaarheid van deze wet op de langere termijn. De Wet BIG schuurt als gevolg van verschillende maatschappelijke ontwikkelingen steeds meer met de praktijk van zorgverlening. De RVS zal in zijn advies verschillende modellen van beroepenregulering presenteren. De Raad beoogt hiermee de discussie over de toekomstige inrichting van de beroepenregulering aan te zwengelen. Geplande publicatie: medio 2019. [<lees meer>](#)

Gelukkig worden we oud

Wat draagt bij aan goed leven bij het ouder worden en krijgt nu onvoldoende aandacht? Dat is de startvraag van dit advies. Vooral de derde levensfase lijkt een blinde vlek van beleidsmakers. Deze derde levensfase betreft een periode van 10 à 15 jaar die begint bij het pensioen (rond 67 jaar) en stopt bij het begin van de vierde levensfase, wanneer kwetsbaarheid en achteruitgang van vitaliteit en gezondheid hun intrede doen. De derde levensfase lijkt de afgelopen decennia steeds langer te duren. Hoe mensen in de derde levensfase hun leven vorm geven, is het onderwerp van dit advies. De Raad bekijkt welke maatschappelijke arrangementen van belang zijn in de derde levensfase, en welke een hindernis vormen. Wat kunnen overheden doen? En wat moeten ze vooral laten? Geplande publicatie: najaar 2019. [<lees meer>](#)

Drang in de jeugdhulp (Leeftijdsgrenzen)

De RVS en de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) werken aan een advies over 'drang in de jeugdhulp'. In het jeugdbeschermingskader zien we een specifieke vorm van drang, waarbij ouders wordt gevraagd om 'vrijwillig' akkoord te gaan met verregaande zorgbeslissingen voor hun kind. In het drangkader blijft de kinderrechter buiten beeld, waardoor het kind en de ouders geen rechtsbescherming hebben. Uit een aantal recente rapporten en signalen uit de praktijk blijkt dat drangmaatregelen binnen dit domein omgeven zijn met onduidelijkheden en problemen. Aan de andere kant is het mogelijk dat er kansen worden gemist, zoals de RVS al in zijn eerdere advies *Leeftijdsgrenzen* schreef. De raden gaan de overwegingen vóór en tegen het gebruik van drang in de jeugdhulp ontrafelen. Geplande publicatie: najaar 2019. [<lees meer>](#)

3. Signalementen en activiteiten CEG

Het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) is een samenwerkingsverband van de Gezondheidsraad (GR) en de RVS, dat signaleert en informeert over onderwerpen op het gebied van ethiek, gezondheid en beleid. In 2018 vonden de volgende activiteiten plaats:

Digitale dokters - Een ethische verkenning van medische expertsystemen

Signalement

Medische expertsystemen kunnen zich volgens sommige bedrijven ontwikkelen tot 'digitale dokters'. In de praktijk roept de komst van deze toepassingen van kunstmatige intelligentie ethische vragen op. Hoe is bijvoorbeeld vast te stellen of een systeem het best mogelijke advies geeft voor een individuele patiënt als de werking van het systeem niet transparant is? Voor een verantwoorde verdere ontwikkeling doen ontwikkelaars, artsen, patiënten en beleidsmakers er goed aan stil te staan bij deze kwesties en daarbij de lessen uit de praktijk mee te nemen. [<lees meer>](#)

Nieuwe voortplantingstechnologie, nieuwe familievormen, nieuwe ethische vragen?

6e Els Borst Lezing

Op 5 september sprak Annelien Bredenoord, hoogleraar Ethiek van Biomedische Innovatie aan het UMC en de Universiteit Utrecht, de 6e Els Borst Lezing uit. Titel van de lezing: *Nieuwe voortplantingstechnologie, nieuwe familievormen, nieuwe ethische vragen?* In de lezing besprak Annelien Bredenoord de rol die ethiek kan spelen in het vormgeven van nieuwe voortplantingstechnologie. En ook welke implicaties dit heeft voor nieuwe gezinnen en families.

Daarnaast spraken coreferenten Inez de Beaufort, hoogleraar gezondheidsethiek aan het Erasmus MC in Rotterdam en Bas Levering, wijsgerig en historisch pedagoog aan de Universiteit Utrecht en oud-lector Algemene Pedagogiek aan Fontys Hogescholen in Tilburg. [<lees meer>](#)